

'Tot Lof van God' - De vertaler en de vertaling

Waarom gaat een Amsterdamse jongen, niet-Joods (niet half, niet kwart, een vleugje misschien), waarom gaat die Hebreeuws leren - en waarom gaat die later om te beginnen de Psalmen vertalen?

Het antwoord heeft te maken met de wereld waarin ik opgroeide: geboren in Amsterdam in 1942, 'de oorlog' met de honger, het verzet tegen onrecht, de afschuwelijke Jodenvervolging, ook de afkeer van corrumperende macht, etc. Mijn vader, katholiek van huis uit, stikte haast van de vragen; hoe was dat alles 'in Gods naam' mogelijk? Bij de Getuigen van Jehovah die in 1946 bij hem aanbelden, vond hij antwoord op veel prangende vragen, en hij sloot zich bij hen aan met eenzelfde gedrevenheid als daarvoor in de oorlog bij het verzet. Dat was de nestgeur waarin ik opgroeide en die mij in een aantal opzichten nog steeds aankleeft.

Daarnaast werd ik op de een of andere manier geïnfecteerd met een onderzoekende geest. 'Wat is werkelijk waar?' Dat hield mij als kind al bezig en maakte van mij al vroeg een onderzoekende lezer: wijsbegeerte, levensbeschouwelijke zaken, psychologie, theologie, de Bijbel en wat al niet, ik wilde het allemaal begrijpen, ook de oorsprong en het waarom. Dat verklaart voor een belangrijk deel waarom ik later, in 1964, Hebreeuws ging leren.

En toen was daar ook die oorlog weer. Het boek *De Ondergang* door dr. Jacques Presser maakte een onuitwisbare indruk; met terugwerkende kracht heb ik me erg geïdentificeerd met dat verschrikkelijke leed en heb me altijd solidair gevoeld met de slachtoffers. En dan klinkt het misschien een beetje plat, maar het boek *Exodus* van Leon Uris dat ik nog weer later las, bracht me ondanks het geromantiseerde beeld op het idee om naar Israël te verhuizen.

En zo ging ik in 1966 naar Israël, kreeg daar een verblijfsvergunning en deed allerlei werk, om te beginnen in kibboets Dovrat. Ik kreeg toen en ook daarna steeds Hebreeuwse les, waardoor ik die taal redelijk vlot leerde kennen. Ik ging daarbij ook de Bijbel in het Hebreeuws lezen en leerde die meer dan daarvoor te begrijpen en te waarderen in de context van het land zelf.

Later, toen ik door de grote werkloosheid helaas toch maar weer terug naar Nederland was gegaan, ben ik wel eens wat Bijbelpassages gaan vertalen, als oefening in nauwkeurig lezen en om de taal bij te houden.

Nog weer later, toen mijn belangstelling voor literatuur en poëzie zich verder ontwikkelde - ik schreef af en toe ook wel eens wat gedichten - toen realiseerde ik me wat voor een prachtige literatuur het Boek der Psalmen eigenlijk is. En zo kwam ik er toe die te gaan vertalen, het liefst zoals het destijds was bedoeld, zo onafhankelijk mogelijk, los van stereotype vooroordelen. Vakliteratuur was natuurlijk onontbeerlijk, en de bestudering daarvan was ook al weer interessant! En zo kwam alles bij elkaar in de genoeglijke arbeid, jarenlang, die uiteindelijk tot de uitgave heeft geleid.

Ik heb de Psalmen altijd vertaald om ze beter te begrijpen, nooit met de gedachte ze te publiceren. Wat mij dreef was de inhoud en de betekenis, en de voldoening om voor het compacte, poëtische Hebreeuws een Nederlandse vertaling te vinden, die qua betekenis echt klopt, maar ook qua emotie de betreffende psalm recht doet. Een echt onbevooroordeelde vertaling maken, dat was wat mij voor ogen stond - ik wilde niet mijn persoonlijke mening aan een ander opdringen, het ging om de Psalmen.

Toen alle 150 psalmen na vele jaren min of meer voltooid was, toen kruiste mijn pad plots dat van een uitgever, Rien Ipenburg. Die vond de ontstaansgeschiedenis bijzonder en ook werd hij getroffen door de ritmische weergave van de teksten. Hij zag er, toen al, een heel mooi boek in, tweekleurendruk, linnen omslag en leeslint. Na een spannende periode van reflectie en correctie, ontwerpen, drukken en binden, was het er, het was klaar: **'Tot lof van God – het Boek der Psalmen'**. Een boek waaraan ik, met de hulp van goede vrienden, met heel mijn ziel heb gewerkt en waaraan ik mijn hart heb verpand.

Ik hoop van ganser harte dat deze vertaling van de Psalmen ook voor de lezer tot veel goeds mag leiden, tot een beleving van de tekst en tot een beter begrip van en een diepere waardering voor de inhoud.

Datzelfde geldt ook voor wat daarna kwam. Na de Psalmen hield de interesse en het werk namelijk niet op. De eerste keuze was het Hooglied te vertalen. Dat bleek trouwens meer voeten in aarde te hebben dan aanvankelijk gedacht. Het werden twee boeken. Het ene bestond sec uit de vertaling met een minimum aan kanttekeningen, het andere werd een lijviger werk, de toelichting op de vele vragen die er aan dit boek vastzitten. Het was een fascinerend geheel.

Frans Croese

Voor het laatst bijgewerkt op 30 mei 2019